

Oppimisen tuen ja erityisopetuksen paikallisesti päätettävät asiat

Tukitoimista, erityisopetuksesta ja niitä koskevista oikeuksista tiedottaminen opiskelijoille ja huoltajille

Tukitoimista ja niitä koskevista oikeuksista tiedotetaan opiskelijoille lukio-opintojen alkaessa esimerkiksi ryhmänohjaustuokioissa tai opinto-ohjauksen tunneilla. Huoltajat saavat tietoa lukion tukitoimista vanhempainilloissa tai niihin rinnastettavissa tapahtumissa. Koulun kotisivuilla on tieto opiskeluhuollon henkilöstöstä ja heidän yhteystiedoistaan. Opiskeluhuollon asiantuntijoihin voi olla yhteydessä puhelimitse tai Wilman välityksellä.

Opinto-ohjaaja, ryhmänohjaaja ja aineenopettajat opastavat tuen tarpeessa olevaa opiskelijaa ja tarvittaessa opiskelija ohjataan erityisopettajalle. Erityisopettaja neuvoo opiskelijaa tarvittavien jatkoselvitysten ja lausuntojen hankkimisessa esimerkiksi ylioppilaskirjoitusten erityisjärjestelyhakemusta varten. Yhteistyötä tehdään muiden asiantuntijoiden kanssa.

Tukitoimien ja erityisopetuksen tarpeen arviointi

Tukitoimien tarpeen arviointia tehdään etenkin lukio-opintojen alkaessa, ja tarvetta arvioitaessa otetaan huomioon myös perusopetuslain (628/1998, muutettu lailla 1288/2013) 40 §:n ja oppivelvollisuuslain (1214/2020) 23 §:n perusteella siirrettävä koulutuksen järjestämisen kannalta välttämätön tieto tai opettajien ja muun henkilöstön havainnot. Erityisopettaja arvioi siirtotietojen perusteella opiskelijan oppimisen tuen ja erityisopetuksen tarpeen lukiokoulutuksessa.

Erityisopettaja teettää lukion aloittaneilla opiskelijoilla seuloja ja testejä, jotka kartoittavat oppimisvaikeuksia tai oppimisen esteitä. Opiskelijoita kannustetaan olemaan itse aktiivisia toimijoita tuen tarpeisiin liittyvissä asioissa ja kertomaan oppimiseen liittyvistä pulmista esimerkiksi Wilma-viestillä tai kyselyyn vastaamalla. Erityisopettaja voi olla myös yhteisopettajana eri aineiden oppitunneilla, jolloin hän kartoittaa opiskelijoiden tuen tarvetta ja tulee opiskelijoille tunnetuksi luonnollisena osana heidän arkeaan.

Tarvittaessa opiskelija voidaan ohjata laajempiin oppimisvalmiuksia kartoittaviin tutkimuksiin opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisille.

Aineenopettajat arvioivat oman oppiaineensa osalta tuen tarpeita ja tarjoavat oppimisen tukea ja/tai ohjaavat opiskelijan muiden tuen muotojen piiriin.

Oppimisen tukea ei ole tarkoitettu tilanteisiin, joissa opiskelijan omavaltaisten tai luvattomien poissaolojen takia syntyy oppimisen tuen tarvetta. Näissä tilanteissa otetaan kuitenkin huomioon opiskelijan elämäntilanteen kokonaisuus. Oppimisen tuen ja erityisopetuksen vastaanottamista seurataan aktiivisesti.

Tukitoimien ja erityisopetuksen kirjaaminen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan

Opiskelijoilla on oikeus tukitoimien kirjaamiseen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan. Tukitoimien kirjaus tehdään ainakin silloin, kun tiedetään opiskelijan tarvitsevan erityisjärjestelyitä ylioppilaskirjoituksia varten tai opiskelu on poikkeavasti järjestetty. Poikkeava järjestely ei kuitenkaan tarkoita poikkeamista lukiokoulutuksen yleisistä tavoitteista, vaan esimerkiksi osaamisen osoittamista joustavasti terveydellisistä syistä.

Erityisopettaja on sekä opiskelijan että opettajien tukena oppimisen tuen suunnittelussa. Erityisopettaja avaa tarvittaessa yhdessä opiskelijan kanssa sähköisen lomakkeen, jonka avulla aineenopettajat saavat tietoa oppimisen tuen tarpeista ja suunnitelluista tukitoimista. Lomakkeen tiedot ovat opiskelijaa opettavien opettajien saatavilla opiskelijan luvalla. Lomakkeen täydentämiseen voivat osallistua kaikki opiskelijaa opettavat opettajat, jotka kirjaavat siihen yhdessä opiskelijan kanssa tai opiskelijan suostumuksella oppimista tukevia pedagogisia ratkaisuja. Kaikki lomakkeeseen kirjattu tieto ilmaistaan siten, että se on konkreettinen opiskelijan apu ja toteutettavissa lukion arjessa.

Oppimisen tuen ja erityisopetuksen toteuttaminen

Oppimisen tuen painopiste on matalan kynnyksen oppimisen tuessa, joka on helposti saavutettavaa ja kaikille avointa.

Oppimisen ja koulunkäynnin tukea toteutetaan yhteistyössä ryhmänohjaajan, aineenopettajien, erityisopettajan, opinto-ohjaajan ja opiskeluhuoltohenkilöstön kanssa riippuen opiskelijan tuen tarpeista. Opiskelijaa kannustetaan olemaan

itse aktiivinen toimija ja avoin itseään koskevien tukitoimien toteuttamisessa. Keskusteleva ja luottamuksellinen ilmapiiri oppimisvaikeuksista mahdollistaa jatkuvan seurannan ja arvioinnin myös useiden eri aineenopettajien kanssa.

Opiskelijan oppimisen tuki toteutetaan oppitunneilla, koetilanteissa ja henkilökohtaisena tai pienryhmämuotoisena ohjauksena ja opetuksena. Oppimisen tuki edellyttää yhteisöllisiä ja opiskeluympäristöön liittyviä ratkaisuja. Niitä voivat olla esimerkiksi kahden aineenopettajan tai aineenopettajan ja erityisopettajan yhteisopettajuus tai mahdollisuus rauhalliseen ja aistiärsykeettömään työtilaan. Opiskelijan yksilöllisiin tarpeisiin vastaaminen voi tarkoittaa esimerkiksi tehtävänannon ymmärtämisen varmistamista tai kirjallisia ohjeita laajojen ja haastavien tehtävänantojen yhteydessä. Muita oppimisen tukimuotoja voivat olla esimerkiksi opetuksen eriyttäminen, tukiopetus, erilaiset pajat ja muut pedagogiset ratkaisut. Tuen suunnittelussa huomioidaan, että opiskelijalle tulee oppimisvaikeuksista huolimatta riittävä määrä sellaisten taitojen harjoittelua, jotka ovat edellytyksenä ylioppilaskokeista suoriutumiselle.

Erityisopettajan antama tuki voi olla esimerkiksi keskustelua opiskelijan tuen tarpeista ja opiskelua tukevista keinoista tai lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksien testaamista. Lisäksi erityisopettaja voi yhdessä opiskelijan kanssa etsiä tälle sopivia opiskelustrategioita sekä antaa tukea ja ohjausta opiskelutaitojen kehittämiseen, kokonaisuuksien jäsentämiseen, tehtävien aikatauluttamiseen ja valmiiksi saamiseen sekä itsenäiseen ja tavoitteelliseen opiskeluun. Erityisopettaja voi tukea opiskelijaa konsultoimalla muita opettajia ottamaan huomioon opiskelijoiden tuen tarpeita. Tällainen erityisopettajan tuki on useimmiten riittävää niille opiskelijoille, joilla on esimerkiksi kapea-alaisia oppimisvaikeuksia, kuten lukemisen ja kirjoittamisen tai matematiikan oppimisen vaikeuksia. Erityisopetuksessa tuetaan opiskelijan itseymmärryksen kehittymistä oppijana sekä ohjataan käyttämään omia vahvuuksia oppimisessa. Opiskelijan minäpystyvyyden tukeminen on keskeisessä roolissa läpi tukiprosessien.

Tuen ja erityisopetuksen toteutumisen seuranta ja arviointi

Tuen toteutumista seurataan ja arvioidaan jatkuvasti. Tässä arvioinnissa opiskelijan oma näkemys ja itsearviointitaidot ovat keskeisessä roolissa; tarvittaessa tehdään yhteistyötä huoltajien kanssa. Tukitoimien toimivuutta seuraavat erityisopettajan lisäksi omalta osaltaan ryhmänohjaaja, aineenopettajat, opinto-ohjaajat ja mahdollisesti myös kouluvalmentaja. Tukitoimien onnistunut seuraaminen edellyttää aktiivista yhteistyötä koulun henkilöstön välillä.

Hallinnollinen päätös erityisopetuksesta

Oppimisen tuen pääpaino on helposti saavutettavassa oppimisen tuessa, jota annetaan lukio-opiskelijalle heti, kun tuen tarve ilmenee. Tähän tukeen sisältyy aineenopettajan antama oppimisen tuki sekä mahdollinen erityisopettajan tuki esimerkiksi oppimaan oppimiseen. Lukion opiskelijalla on oikeus systemaattiseen ja tavoitteelliseen erityisopetukseen lukio-opintojensa aikana, mikäli edellä mainittu oppimisen tuki ei ole riittävää tai ei kohdennu riittävästi yksilöllisiin tuen tarpeisiin. Tällainen hallintopäätöksen mukainen erityisopetus tarkoittaa erityisopettajan ja muun opetushenkilöstön yhteistyössä toteuttamaa laaja-alaista ja mahdollisesti pitkäkestoista tukea lukion suorittamiseen. Päätöstä haetaan, kun lukiossa huomataan erityisopetuksen tarve tai kun opiskelija tai alaikäisen opiskelijan huoltaja sitä pyytää.

Erityisopetuksen rinnalla opiskelijalla on edelleen oikeus myös muuhun oppimisen tukeen. Erityisopetuksen päätöksen ja tuen tarpeen arvioinnissa on otettava huomioon, että lähtökohtaisesti lukiolain (21§) mukaan lukioon otetaan opiskelijaksi vain, jos on riittävät edellytykset lukio-opinnoista selviytymiseen.

Hallinnollisen erityisopetuksen päätöksen perusteena ovat esimerkiksi kasaantuneet oppimisvaikeudet, vaikea elämäntilanne, sairaus tai vamma. Oppimisvaikeudet voidaan todentaa esimerkiksi seulojen ja testien perusteella. Osana systemaattisen tuen tarpeen kartoitusta voidaan tarvittaessa haastatella opiskelijaa ja häntä opettavia opettajia, jotta voidaan arvioida laaja-alaisesti tuen tarvetta. Lisäksi otetaan huomioon ne perusopetuksessa todetut oppimiseen tai

opetuksen järjestämiseen vaikuttavat tekijät, jotka siirtotiedoissa on lain perusteella lupa välittää toisen asteen koulutuksen järjestäjälle.

Hakemuksen hallinnollisesta päätöksestä erityisopetukseen tekee opiskelijan huoltaja tai 18-vuotta täyttänyt opiskelija itse. Hallintopäätöksen valmistelussa noudatetaan hallintolain mukaista hakumenettelyä. Hakuprosessin käynnistämisen aloite voi tulla lukion erityisopettajalta, opiskelijalta tai huoltajalta.

Päätöstä haettaessa asiakirjasta tulee käydä ilmi

- lukion nimi
- hakemuksen päivämäärä
- opiskelijan henkilötiedot
- hakemuksen perustelut, esimerkiksi kuvaus todennetuista oppimisvaikeuksista, perusopetuksesta lain mukaan siirtyvä tieto, koulutuksen järjestäjän selvitys erityisopetuksen tarpeesta, kuvaus opiskelijan lukio-opintojen aikana saamasta tuesta ja perustelut sille, miksi tuki on todettu riittämättömäksi.

Erityisopetuksen hallinnollisen päätöksen valmistelu- ja päätösprosessi alkaa lukion erityisopettajan Wilma-viestikutsulla opiskelijan ja/tai hänen huoltajansa tai laillisen edustajansa kuulemiseen. Kutsusta tulee käydä ilmi, että kyseessä on kuuleminen erityisopetuksen hallintopäätöstä varten. Kutsu on lähetettävä hyvissä ajoin asianosaisille.

Kirjallisessa tai suullisessa kuulemisessa tulee tuoda esiin opiskelijan systemaattisen ja laaja-alaisen tuen tarpeet. Näiden toteamisessa käytetään mahdollisia aikaisempia oppimisen tuen asiakirjoja, tietoa seula- ja testituloksista, mahdollisia lääkärinlausuntoja, opiskelijan ja hänen huoltajansa tahdonilmaisuja tuen tarpeesta, opettajien tai muun koulun henkilöstön havaintoja, tietoa jo annetusta oppimisen tuesta ja erityisopetuksesta sekä muita opiskelijan tuen tarvetta koskevia dokumentteja ja lausuntoja.

Kuulemisessa päätetään lisäksi, onko erityisopetuksen hallintopäätös tavoitteena vai riittääkö oppimisen tuki ja/tai erityisopettajan antama oppimaan oppimisen tuki. Mikäli päädytään hallintopäätösmenettelyyn, se tulee kirjata

hakemukseen kuulemistilaisuudessa, vaikka kaikki konsultoitavat asiantuntijat eivät tässä vaiheessa olisi paikalla. Hallintopäätökseen liittyvät asiakirjat ovat salassa pidettäviä.

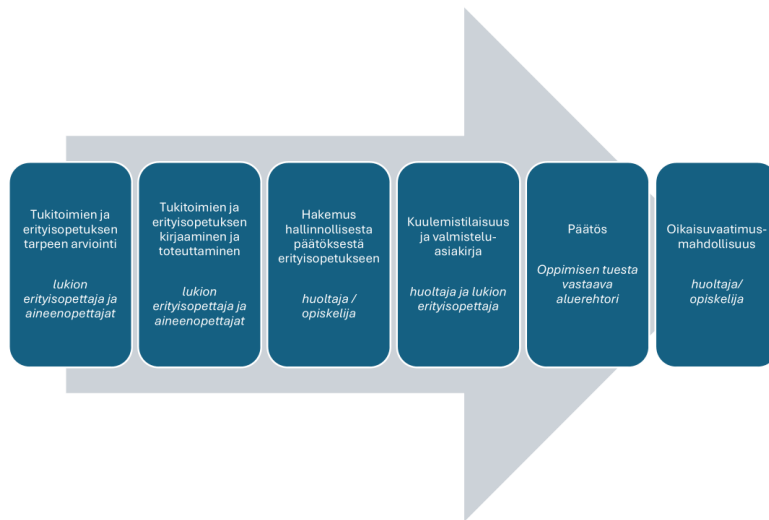
Kuulemistilaisuudessa täytettävässä valmisteluasiakirjassa on kirjattava:

- lukion nimi
- hakemuksen päivämäärä
- opiskelijan henkilötiedot
- hakemuksen perustelut, esimerkiksi kuvaus todennetuista oppimisvaikeuksista, perusopetuksesta lain mukaan siirtyvä tieto, koulutuksen järjestäjän selvitys erityisopetuksen tarpeesta, kuvaus opiskelijan lukio-opintojen aikana saamasta tuesta ja perustelut sille, miksi tuki on todettu riittämättömäksi.
- tukitoimien kuvaus, toteutus ja arviointi
- vastuunjako ja roolit tuen toteuttamisessa
- allekirjoitukset
- mahdolliset liitteet

Kuulemistilaisuuden jälkeen asia ja valmisteluasiakirja siirtyy aluerehtorille päätettäväksi. Hallintopäätöksen opiskelijalle annettavasta erityisopetuksesta tekee aluerehtori. Päätös voi olla myönteinen tai kielteinen riippuen siitä, arvioiko koulutuksen järjestäjä erityisopetuksen antamisen kriteerien täyttyvän. Mikäli päätös on kielteinen, opiskelijalla ja/tai hänen huoltajallaan on hallintolain mukainen oikeus oikaisuvaatimukseen.

Aluerehtori kirjaa päätökseen:

- varsinaisen päätöksen erityisestä tuesta (myönteinen / kielteinen)
- tukitoimien kuvaus, toteutus ja arviointi
- vastuunjako ja roolit tuen toteuttamisessa
- tieto oikaisuvaatimuksesta (Aluehallintovirasto) ja muutoksenhakumenettelystä (Hallintotuomioistuin)
- kenelle päätöksestä tiedotetaan

Kuva 1: Prosessikuvaus erityisen tuen päätöksen etenemisestä

Yhteistyö, vastuut ja työnjako erityisopetuksessa

Opiskelija

- opiskelijalla on velvollisuus osallistua opetukseen, jollei hänen poissaololleen ole perusteltua syytä (Lukiolaki 30§)
- opiskelijan on suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyttävä asiallisesti (Lukiolaki 30§)
- opintoihin kuuluu lisäksi niiden tavoitteiden ja sisällön kannalta tarpeellinen ja opiskelijan kannalta kohtuullinen määrä opiskelijan omatoimista työskentelyä (Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 819/201811§)
- opiskelijan toivotaan itse kertovan aineenopettajille, erityisopettajille tai opinto-ohjaajille sellaisista oppimisen vaikeuksistaan, jotka eivät välttämättä tule muutoin esille
- opiskelija ilmaisee tahtonsa oppimisen tuen kirjaamiseen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaansa
- opiskelija ilmaisee tahtonsa erityisopetuksen hallintapäätösprosessin kuulemisen aikana

Aineenopettaja

- vastaa oman oppiaineensa osalta matalan kynnyksen oppimisen tuen suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista, kuten tukiopetuksen tai pajatoiminnan järjestämisestä, ja tekee tarvittavat kirjaukset
- välittää tiedon havaitsemastaan opiskelijan tuen tarpeesta ryhmänohjaajalle ja/tai erityisopettajalle tai opinto-ohjaajalle
- voi jakaa tietoa toimivista tukitoimista oman aineryhmänsä sisällä
- täydentää erityisjärjestelyhakemusta varten tarvittavan aineenopettajan lausunnon pyydettäessä

Ryhmänohjaaja

- seuraa oman ryhmänsä opiskelijoiden opintojen etenemistä ja tuen tarvetta
- välittää pyydettäessä tiedon tuen tarpeesta eteenpäin huoltajille, opettajille ja koulun muulle henkilöstölle.

Opinto-ohjaaja

- huomioi opiskelijan tuen tarpeen opintojaksojen valintoja tehtäessä, ylioppilastutkintoa suunniteltaessa sekä jatko-opintoihin hakeutumiseen ohjattaessa
- antaa tarvittaessa tehostettua opinto-ohjausta
- vastaa vieraskielisyyden pohjalta haettavista ylioppilastutkinnon erityisjärjestelyhakemuksista

Erityisopettaja

- osallistuu tuen tarpeen kartoittamiseen lukion alkaessa
- välittää tarvittaessa tiedon tuen tarpeesta eteenpäin opettajille, huoltajille ja koulun muulle henkilöstölle
- osallistuu pedagogisen tuen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin
- osallistuu tarvittaessa huoltajapalaveriin ja opiskeluhuollon monialaisen asiantuntijaryhmän toimintaan
- tapaa tukea tarvitsevaa opiskelijaa säännöllisesti ja seuraa tuen tarvetta ja sen toteutumista lukio-opintojen aikana
- ohjaa tukea tarvitsevaa opiskelijaa opiskelutaidoissa
- tekee luki-testit ja kirjoittaa luki-todistukset niitä tarvitseville
- antaa lausunto- ja erityisjärjestelyohjausta ylioppilastutkinnon kokeisiin sekä laatii tarvittavat hakemukset Ylioppilastutkintolautakuntaan yhdessä opiskelijan kanssa ja kertoo opiskelijalle lausuntojen muista

hyödyntämismahdollisuuksista

- koordinoi erityisopetuksen hallinnolliseen päätökseen liittyvää hakuprosessia
- erityisopettajaa voidaan konsultoida jatko-opintoihin hakemiseen liittyvissä asioissa

Rehtori

- vastaa koulun tukijärjestelyjen organisoinnista
- huolehtii lausuntojen ja hakemusten lähettämisestä

Ylioppilastutkintolautakuntaan sekä erityisjärjestelyjen toteutumisesta
ylioppilastutkinnon kokeissa

Aluerehtori

- tekee erityisopetuksen hallinnolliset päätökset